

MEMORIAŁ

General Marii Wittek

++ fot. (brak)

VM

PRISMAN Gustawa

ps. "Foka"

| 1908 - ? |

FTP

| Wdmi
Strzelcy
i Partyzanci
Francuscy

3642 / WSK

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI — PRISMAN Gustawe

3642 / WSK

I/1. Relacja ✓ k. 7, s. 7

I/2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące osoby relatora ✓ k. 2, s. 2.

I/3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące osoby relatora —

II. Materiały uzupełniające relację —

III/1 – Materiały dotyczące rodziny relatora — 1945

III/2 – Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III/3 – Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III/4 – Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 r. —

III/5 – inne... —

IV. Korespondencja —

V. Nazwiskowe karty informacyjne ✓ 5

VI. Fotografie —

I/1. Relacja:

- Relacja Gustawy Prisman (Martin Catherine Foka) pnystawa pner M. Suleja i W. Misztela 1.VIII.02. Msp. oryg. K. 2, s. 1-2.
- Biogram Prisman Gustawy opracowany pner E. 2. i D. Kr. do III. t. "Stosnika VM Kobiel". 31.III.06. Msp. oryg. K. 2, s. 3-4.
- Relacja (biogram) Gustawy Prisman (Martin Catherine Foka) pnystawa pner M. Suleja i W. Misztela 15 r. 2007. Msp. oryg. K. 3, s. 5-7.

Przyjęcie N. Sulej i D. Misztel 11.12.1754/WSE-4021/F/ 1/1/1
8880
MIS/173 - 1601 02

Gustawa Prisman (Martin Catherine Foka) (1908 -

Francja FPK

Urodziła się 25 grudnia 1908 r.

Rozkazem Naczelnego Dowódcy Wojska Polskiego Nr 710 z dnia 10 lipca 1946 r. została odznaczona Krzyżem Srebrnym Orderu Wojennego Virtuti Militari „za zasługi położone w walkach z hitleryzmem w ruchu oporu we Francji”.

Pod koniec grudnia 1942 r. wraz z Bronisławem Kanią, jednym z pierwszych organizatorów partyzantki w Pas-de-Calais przygotowywała zamach na Kasyno Oficerskie przy rue de Bethune w Lille. Po zamachu, który miał być wykonany w Nowy Rok, mieli ukryć się w Loos u Genowefy Gomułki. Do zamachu wtedy nie doszło. Został wykonany przez inny zespół (Witold i Feliks Burczykowscy) w dniu 9 stycznia 1943 r. Miało zginąć 26 oficerów niemieckich (i wielu rannych). Foka przebywała w tym czasie w Paryżu. O wykonaniu tej akcji dowiedziała się po powrocie do Lille w dniu 10 stycznia 1943 r.

Dalej nieznaną autor relacji pisze: „..... Foka miała małą pomagierkę, 16 letnią dziewczynkę „Collette”. Ona zachorowała i Foka wysłała ją do domu (do Neux-les-Mines). Foka chciała żeby wróciła po wyzdrowieniu. Dała znać przez Bronka, żeby wróciła. Wyznaczyła tej małej randkę przy stacji autobusowej. Żadna z nich nie była przecież skompromitowana. Foka miała nagle wyjechać do Lens na krótki objazd na ten dzień, kiedy miała przyjechać ta mała. Prosiła więc swego responsable, żeby on zastąpił ją na randce. Okazało się, że ta mała nie przyjechała i zastąpiła ją ta Helena Górską, żona siostrzeńca Kani, która nie przyjechała autobusem i poszła do mieszkania Kani. Bronkowi trudno było się z nią rozstać i ona poszła na stację autobusową razem z Bronkiem.

Policja poszukiwała Bronka (Broniek był już dawno poszukiwany, organizował zamach na [wyraz nieczytelny], zabił żandarma, itd. itd.). Na stacji gdy przystąpili do Marka (odp. Foki), zabrali całą trójkę. Bronkowi nie robili śledztwa, okrutnie bili, żeby wydał. Jego nawet Gestapo nie wzięło. Sprowadzili tylko na konfrontację z Foką. Zgilotynowany 2 września 1943 r.

Nazajutrz, tzn. 15 kwietnia Foka została aresztowana. Foka wróciła z Lens i poszła do domu. Ona miała straszne materiały. Czuli, że się coś stało. Jugosłowianin Marek mieszkał w tym samym domu. Nie przyszedł na noc. Ale nie mogła uciekać (miała bardzo ważne rzeczy do rozdania, forsa itd. dyrektywy, m.in. dla Niemców). O godz.

1/1/2
2

7-mej zaczęła robić obchód. Poleciała jeszcze na randkę do Francuzów, żeby zapytać czy ma wrócić do domu, żeby zniszczyć, czy też nie wracać (to Marek dał w końcu adres Foki na rue Auber 17). Francuzi – „Irene”, żona Louis Lallemand – dała do zrozumienia, że nie powinna odejść. Wróciła z zarciem na rue des Celestines. Zastała tylko Rosjanina Wiktora, który powiedział, że Broniek wczoraj wyszedł i nie wrócił (adres Celestines też wpadł i Wiktora zabrano – 3 lata więzienia – do Niemiec). Foka kazała mu zniszczyć kompromitujące rzeczy i schować broń – i poszła. Foka miała jeszcze randkę z Tereską (córka kafetierki 5, rue de Paris w Donai) – łączność z grupkami na Nordzie – opowiedziała, że nasi chłopcy nie mają co jeść, że kradną Foka dała jej kilkaset franków, które miała i kazała wracać do Donai (to była środa) i powiedział, że będzie w Donai w sobotę z pieniędzmi, że jak nie przyjedzie to znaczy, że wpadła. O 5-tej wróciła do domu. Uliczka mała. Naprzeciw dépôt tramwajowe. Wejście do domu od ulicy. Kobiety stały Zdawało jej się, że to bractwo się jej przygląda. Drzwi się otwały: 3 rewolwery!”

Źródła:

- A AN, syg. 408/I-2 (Ruch oporu polskiej lewicy we Francji. Polskie grupy w FTP.), k. 59, 60.
- DW UdsKiOR, Im. spis PRL 1 ..., s. 172, poz. 1346.

32
D.Kr.

Biogram spec. przez E2 i D.Kr. do
"towary" Stow Mike VM Kobiet"

gotowe 3/11/06
(komp. D.Kr.)

17/1/3

PRISMAN Gustawa (1908-?), od 1940 jako „Foka” polska kurierka kierownictwa Francuskiej Partii Komunistycznej; od 1942 w dowództwie grup partyzanckich FPK północnej Francji; deportowana do Niemiec na roboty przymusowe; po wojnie członek Rady Narodowej w Paryżu

Gustawa Prisman narodowości polskiej urodziła się 25 XII 1908. Miejsce jej urodzenia, a także zamieszkania nieznane, wiadomo jedynie, że miała wykształcenie średnie i była z zawodu urzędniczka.

Od 1940, od początków francuskiego ruchu oporu, pełniła funkcję kurierki pomiędzy obozem internowanych dąbrowszczaków znajdującym się we Francji południowej w mieście Vernet niedaleko Tuluzy a paryskim kierownictwem FPK – Francuską Partią Komunistyczną, w ramach MOI - jej Polskich Grup Emigracyjnych. Do 1942 używając pseudonimu „Foka” (a być może było to jej „lewe” nazwisko) była kurierką kierownictwa jednostki wojskowej FTP kursującą pomiędzy północną i południową zoną, na trasie Paryż-Lyon-St. Etienne. Przewoziła dyrektywy i materiały, przechodząc łącznie 18 razy trudne linie demarkacyjne, dzielące obie zony; była też kolporterką nielegalnych wydawnictw. Utrzymywała również łączność z obozami żydowskimi, należąc do kierownictwa grup partyzanckich FTP (Wolnych Strzelców i Partyzantów w zonie północnej. Pod koniec grudnia 1942 przygotowywała wraz z B. Kanią (jednym z pierwszych organizatorów partyzantki w Okręgu Pas de Calais, poszukiwanego przez policję, aresztowanego a potem zgilotynowanego za zorganizowanie kilku zamachów) zamach na niemieckie Kasyno Oficerskie w Lille przy ul. rue de Bethune. Zamach ten miał być wykonany w Nowy Rok 1943, a po jego wykonaniu uczestnicy mieli ukryć się w Loos u Genowefy Gomułki; do tego zamachu jednak wtedy nie doszło. Anonimowy autor opisuje okoliczności aresztowania „Foki” w dniu 15 IV 1943, po jej powrocie z miejscowości Lens koło Lille. Nastąpiło ono w dzień po aresztowaniu B. Kani. Adres „Foki” zdradził współpracujący z nią Jugosłowianin Marek, także wówczas aresztowany. „Foka” po powrocie z Lens zorientowała się wprawdzie, że coś się stało, ale mając powierzone sobie ważne materiały, w tym pieniądze i dyrektywy, nie chciała uciekać. Udała się do mieszkania B. Kani i kiedy dowiedziała się, że nie powrócił on poprzedniego dnia, nakazała przebywającemu tam Rosjaninowi Wiktorowi (także wkrótce aresztowanemu) zniszczyć obciążające materiały oraz schować broń. Spotkała się jeszcze z łączniczką Tereską z Donai utrzymującą kontakty z grupkami FTP Okręgu Nord i przekazała jej pieniądze. Mimo

2/1/4

ostrzeżeń wróciła do swojego domu i tam została aresztowana. Po śledztwie została wywieziona do Niemiec na roboty przymusowe.

Gustawa Prisman Rozkazem Naczelnego Dowódcy Wojska Polskiego Nr 710 z 10 VII 1946 została odznaczona Krzyżem Srebrnym Orderu Wojennego *Virtuti Militari* „za zasługi położone w walkach z hitleryzmem w ruchu oporu we Francji”. W uzasadnieniu wniosku o odznaczenie napisano: *za niezwykle oddanie sprawie robotniczej, za świetne zachowanie podczas przesłuchania w gestapo i w więzieniu. Za wieloletnią nieprzerwaną pracę w organizacjach robotniczych. Za niezwykłą ofiarność, bohaterstwo i odwagę. Za pomoc okazaną internowanym dąbrowszczakom. Według opinii tam zawartej była: bardzo oddana, uczciwa, sumienna, bardzo aktywna, ma b. dużo inicjatywy w pracy. Energiczna, zdyscyplinowana.*

Po wojnie G. Prisman pracowała w Radzie Narodowej w Paryżu.

Uzyskane ewentualnie uzupełnienia biogramu znajdują się w tomie IV suplementarym *Słownika VM Kobiet*.

AAN, sygn. 408/1-2 (Ruch oporu polskiej lewicy we Francji. Polskie grupy w FTP.), k. 59, 60; APAK, T. 3642/WSK; DW UdsKiOR, Im. spis PRL 1 ..., s. 172, poz. 1346; Kancelaria Prezydenta RP, Wniosek odznaczeniowy *Virtuti Militari* Gustawy Prisman (brak daty); Wesołowski, *PRL. Kaw. VM...*, s. 71; Zamojski J. E., *Polacy w ruchu oporu we Francji 1940-1945*, Ossolineum 1975, s. 139.

Gustawa Prisman (Martin Catherine Foka)

Urodziła się 25 grudnia 1908 r.

Rozkazem Naczelnego Dowódcy Wojska Polskiego Nr 710 z dnia 10 lipca 1946 r. została odznaczona Krzyżem Srebrnym Orderu Wojennego Virtuti Militari „za zasługi położone w walkach z hitleryzmem w ruchu oporu we Francji”.

Pod koniec grudnia 1942 r. wraz z Bronisławem Kanią, jednym z pierwszych organizatorów partyzantki w Pas-de-Calais przygotowywała zamach na Kasyno Oficerskie przy rue de Bethune w Lille. Po zamachu, który miał być wykonany w Nowy Rok, mieli ukryć się w Loos u Genowefy Gomułki. Do zamachu wtedy nie doszło. Został wykonany przez inny zespół (Witold i Feliks Burczykowscy) w dniu 9 stycznia 1943 r. Miało zginąć 26 oficerów niemieckich (i wielu rannych). Foka przebywała w tym czasie w Paryżu. O wykonaniu tej akcji dowiedziała się po powrocie do Lille w dniu 10 stycznia 1943 r.

Dalej nieznany autor relacji pisze: „..... Foka miała małą pomagierkę, 16 letnią dziewczynkę „Collette”. Ona zachorowała i Foka wysłała ją do domu (do Neux-les-Mines). Foka chciała żeby wróciła po wyzdrowieniu. Dała znać przez Bronka, żeby wróciła. Wyznaczyła tej małej randkę przy stacji autobusowej. Żadna z nich nie była przecież skompromitowana. Foka miała nagle wyjechać do Lens na krótki objazd na ten dzień, kiedy miała przyjechać ta mała. Prosiła więc swego responsable, żeby on zastąpił ją na randce. Okazało się, że ta mała nie przyjechała i zastąpiła ją ta Helena Górską, żona siostrzeńca Kani, która nie przyjechała autobusem i poszła do mieszkania Kani. Bronkowi trudno było się z nią rozstać i ona poszła na stację autobusową razem z Bronkiem.

Policja poszukiwała Bronka (Broniek był już dawno poszukiwany, organizował zamach na [wyraz nieczytelny], zabił żandarma, itd. itd.). Na stacji gdy przystąpili do Marka (odp. Foki), zabrali całą trójkę. Bronkowi nie robili śledztwa, okrutnie bili, żeby wydał. Jego nawet Gestapo nie wzięło. Sprowadzili tylko na konfrontację z Foką. Zgilotynowany 2 września 1943 r.

Nazajutrz, tzn. 15 kwietnia Foka została aresztowana. Foka wróciła z Lens i poszła do domu. Ona miała straszne materiały. Czula, że się coś stało. Jugosłowianin Marek mieszkał w tym samym domu. Nie przyszedł na noc. Ale nie mogła uciekać (miała bardzo ważne rzeczy do rozdania, forsa itd. dyrektywy, m.in. dla Niemców). O godz. 7-mej zaczęła robić obchód. Poleciała jeszcze na randkę do Francuzów, żeby zapytać czy ma wrócić do domu, żeby zniszczyć, czy też nie wracać (to Marek dał w końcu adres Foki na rue Auber 17). Francuzi – „Irene”, żona Louis Lallemand – dała do zrozumienia, że nie powinna odejść. Wróciła z żarciem na rue des Celestines. Zastała tylko Rosjanina Wiktora, który powiedział, że Broniek wczoraj wyszedł i nie wrócił (adres Celestines też wpadł i Wiktora zabrano – 3 lata więzienia – do Niemiec). Foka kazała mu zniszczyć kompromitujące rzeczy i schować broń – i poszła. Foka miała jeszcze randkę z Tereską (córka kafetierki 5, rue de Paris w Donai) – łączność z grupkami na Nordzie – opowiedziała, że nasi chłopcy nie mają co jeść, że kradną Foka dała jej kilkaset franków, które miała i kazała wracać do Donai (to była środa) i powiedział, że będzie w Donai w sobotę z pieniędzmi, że jak nie przyjedzie to znaczy, że wpadła. O 5-tej wróciła do domu. Uliczka mała. Naprzeciw dépôt tramwajowe. Wejście do domu od ulicy. Kobiety stały Zdawało jej się, że to bractwo się jej przygląda. Drzwi się otworzyły: 3 rewolwery!”

Źródła:

1/2/7

A AN, syg. 408/I-2 (Ruch oporu polskiej lewicy we Francji. Polskie grupy w FTP.), k. 59, 60.

DW UdsKiOR, Im. spis PRL 1 ..., s. 172, poz. 1346.

+++++

i/2 - Dokumenty (sensu stricto) dotyczące osoby relatora:

- Wniosek odznaczający na przyznanie orderu...

Prisman Gustava - (Martin Catherine - Foka). Msp.
Kserokopia. Za zgodności z oryginałem - data 3.07.2008.
Pułskat M. Sulej 17. VI. 06. Dwa egzemplarze minimize
wz dopiskami. K. 2, s. 1-2.

WNIOSEK ODZNACZENIOWY

na przyznanie orderu (krzyża) ~~złotego krzyża za zasługi~~

*Odrodzenie
Polski*

1. Nazwisko i imię Prisman Gustawa - (Martin Catherine- Foka)
2. Data i miejsce urodzenia 25-12-1908
3. Narodowość polska
4. Wykształcenie średnie
5. Zawód urzędniczka
6. Stanowisko zajmowane obecnie pracownica Rady Narodowej w Paryżu
7. Stopień wojskowy
8. Udział w wojnach do r. 1939 :
9. Udział w wojnie 1939-45 r. (podać czyny bojowe z wymienieniem formacji, miejscowości i daty wzgl. przebieg pracy polit. — społ. przeciw okupantowi niemieckiemu) Od 40-go r. utrzymywała kontakt między intern. dabrowszcz. w Vernet i kierownictwem w Paryżu. Do r. 42-go łącznikowała kierownictwa Ruchu Oporu obydwu zon, przewoziła dyrektywy i materiały. Przeszła 18 razy linie demarkacyjną. Łącznikowała obozy żyd. z kierownictwem R. Oporu. Należała do kierownictwa R. Oporu w poln. Francji Organizowała nieleg. wydawn., przenosiła bron i dyrektywy. Aresztowana
10. Rany i kontuzje w 43r., została deportowana do Niemiec, na roboty przymus.
11. Posiadane odznaczenia polskie :
12. Posiadane odznaczenia zagraniczne :
13. Opinia Bardzo oddana, uczciwa, sumienna, bardzo aktywna, ma b. dużo inicjatywy w pracy. Energiczna, zdyscyplinowana.
14. Za jakie czyny i zasługi zostaje przedstawiony do odznaczenia : za niezwykle oddanie sprawie robotniczej, za świetne zachowanie podczas przesłuchania w gestapo, i w więzieniu. Za wieloletnia nieprzerwaną pracę w organizacjach robotniczych. Za niezwykłą ofiarność, bohaterstwo i odwagę. Za pomoc okazaną internowanym dabrowszczakom.

Wolność!

Podpis wnioskodawcy :

Blaska ju

ATTACHE WOJSKOWY R.P. WE FRANCJI

Podpis Attache Wojskowego

NASZKOWSKI MARIAN PULKOWNIK

Podpis Ambasadora R. P.

[Handwritten signature]

Zgodność z oryginałem

dnia

[Handwritten signature]

Barbara Kruszyńska

9.07.2003

Przysiężnik M. Sulej 17 VII 06 (2 Kancel. Prez. RP) 1/2/2
Arch. E2 p 886/06 30

WNIOSEK ODZNACZENIOWY

na przyznanie orderu (krzyża) ~~obornego krzyża zasługi~~ Odrodzenia
Polski

1. Nazwisko i imię Prisman Gustawa - (Martin Catherine- Foka)
2. Data i miejsce urodzenia 25-12-1908
3. Narodowość polska
4. Wykształcenie srednie
5. Zawód urzedniczka
6. Stanowisko zajmowane obecnie pracownica Rady Narodowej w Paryżu
7. Stopień wojskowy
8. Udział w wojnach do r. 1939 :
9. Udział w wojnie 1939-45 r. (podać czyny bojowe z wymienieniem formacji, miejscowości i daty wzgl. przebieg pracy polit. — społ. przeciw okupantowi niemieckiemu) Od 40-go r. utrzymywała kontakt między intern. dąbrowszcz. w Vernet i kierownictwem w Paryżu. Do r. 42-g
łącznikowała kierownictwa Ruchu Oporu obydwu zon, przewoziła dyrektywy
materialy. Przeszła 18 razy linie demarkacyjną. Łącznikowała obozy żyd.
z kierownictwem R. Oporu. Należała do kierownictwa R. Oporu w poln. Francji
Organizowała nieleg. wydawn., przenosiła bron i dyrektywy. Aresztowana
w 43r., została deportowana do Niemiec, na roboty przymus.
10. Rany i kontuzje
11. Posiadane odznaczenia polskie
12. Posiadane odznaczenia zagraniczne
13. Opinia Bardzo oddana, uczciwa, sumienna, bardzo aktywna, ma b. duzo ini-
cyjatywy w pracy. Energiczna, zdyscyplinowana.
14. Za jakie czyny i zasługi zostaje przedstawiony do odznaczenia : za niezwykle oddanie sprawie
robotniczej, za świetne zachowanie podczas przesłuchania w gestapo,
i w więzieniu. Za wieloletnia nieprzerwaną pracę w organizacjach robot
niczych. Za niezwykłą ofiarnosc, bohaterstwo i odwage. Za pomoc okazan
internowanym dąbrowszczakom.

Podpis wnioskodawcy :

Blażka ju

Podpis Attache Wojskowego

[Signature]

ambasadora R. P.

[Signature]

Paryż, dnia

l. dz. 1754/WSK-412/07

8880

1. N
 2. I., ps.
 3. ur.
 4. st.
 5. Org.

Prisman

Gustawa

25 XII 1908

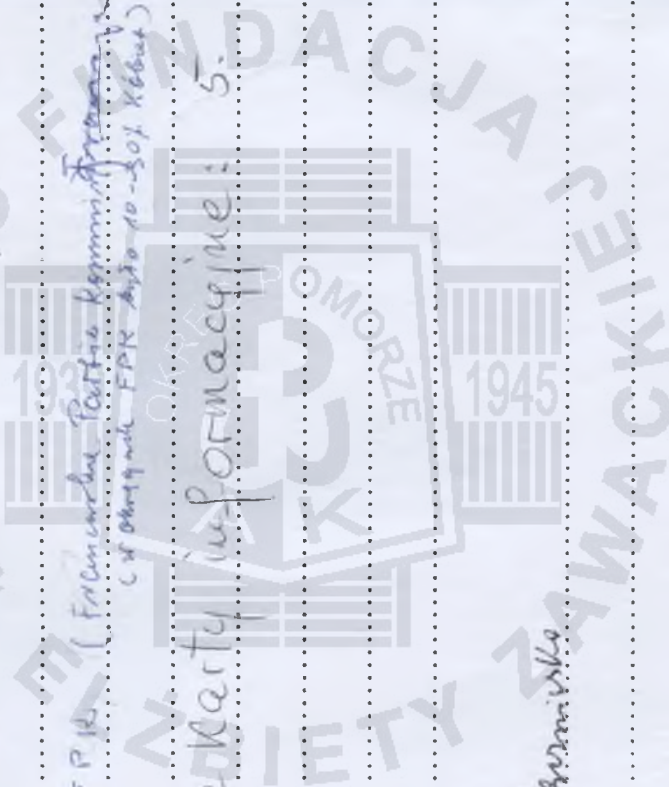
F.P.K. (Fakultetowa Polifona Kompozycyjna
 i Organizacja F.P.K. przy 10-50% Kibiat)

V. Nazwiskowe karty informacyjne: 5.
 6. przydz.

7. funkcje
 8. nr
 9. źr.

tanmivka

PR1

Zamówienie 5. 139

PR 1
21. PRISMAN Gustawa /Martin Catherine Foka/, ur. 25. 12. 1908
NDWP Nr 710 z dnia 10. 07. 1946r.

Za zasługi położone w walkach z hitleryzmem w ruchu oporu we Francji.

*„Innienny spis odznaczonych orderem wojennym Virtus Militari w latach 1943 – 1959” s.163, poz.1356.
Biuro Kadr i Odznaczeń Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.*

* 2. Prisman Gustawa ur. 1898

"Foka", dzielna i pomysłowa łączniczka na trasie Paryż - Lyon -
St. Etienne (aresztowana i deportowana)

- zob. Zamojski, s. 139

FPK

FRK
France

Prislanje Goskova "Foka"

"v. družine i pomnožena listina na strani Pariz-
dagan - St. Stienne - aversovane i defektovane"

4 por. imenitky personalne u letack. c. P. 232/I-8,
p. t. 1, 232/I-3, p. t. 5, 232/I-6 p. t. 6

[Družine u pravom FRK (Franc. Part. Ravn.) - MOJ (družina-
ka sile polovne)]

Zab. Zamojak. f. E "Polacny w miedzi oporn we Francuz
1946-45" S 139

i

UM

Francje

PRISMAN Gustawa

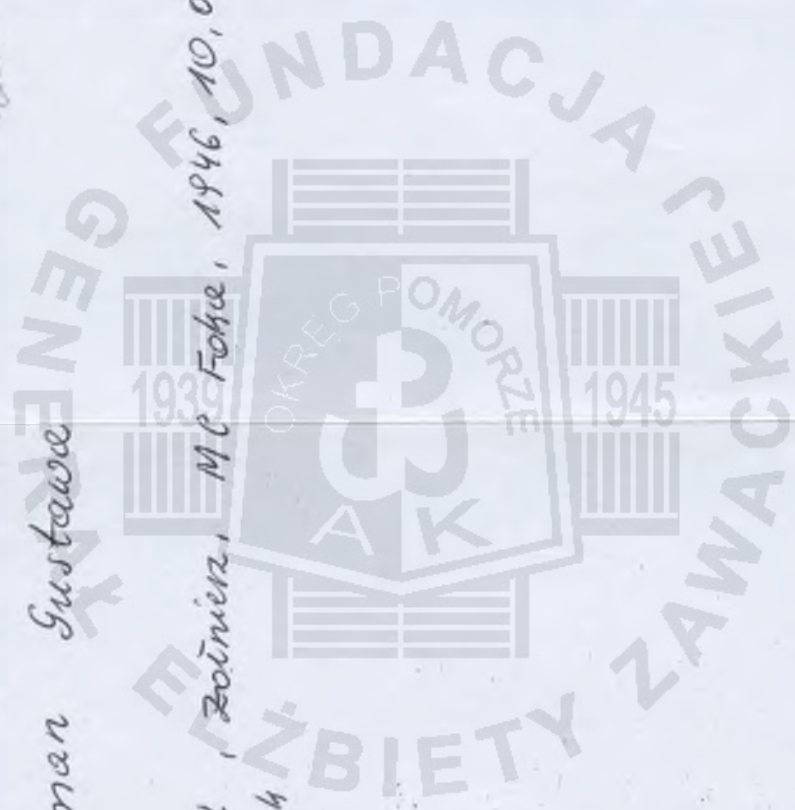
- p. Janusz Kieszczymiski z Paryzie, prezes
Kole AK we Francji poszuka o miej-
dewych me piosobę K. Wojtomicz

Zob. Koresp. E2. z K. Wojtomicz, e-mail z 24 IX 04,
l.p. 653/04, B135/

Dkw. F04

Novi to gubitel
razumet qvstave

Prisman Sustawe
1. Nesd PRL, Bojniz, M.C. Fohel, 1946, 10, 04, s. 71.
2. HN - bneh

PRISMAN Gustawa

